

اولویت بندی دیدگاه دانش آموختگان در خصوص مؤلفه های نظام آموزش عالی کشاورزی کار آفرین

مطالعه موردی: دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان

بهمن خسروی پور
مسعود برادران
منصور غنیا
استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان
حامد صفاری
دانش آموخته رشته ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان
کبری شبانی
کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان

پژوهش حاضر با هدف اولویت بندی دیدگاه دانش آموختگان در خصوص مؤلفه های نظام آموزش عالی کشاورزی کار آفرین؛ مطالعه موردی: دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان انجام شد. جامعه آماری مطالعه دانش آموختگان رشته های مختلف کشاورزی دانشگاه رامین (سال های ۱۳۸۷ - ۱۳۸۴) به تعداد ۶۷۲ نفر بودند که تعداد ۲۴۲ نفر از آنان با استفاده از فرمول مورگان و به روش تصادفی متناسب طبقه ای، به عنوان نمونه آماری مطالعه انتخاب شدند. به منظور جمع آوری اطلاعات پرسشنامه ای طراحی شد که اعتبار آن توسط صاحب نظران و پایایی آن با انجام آزمون مقدماتی تأیید شد. میزان ضریب آلفای کرونباخ برای متغیرهای دیدگاه دانش آموختگان در خصوص قابلیت اعضای هیات علمی، محتوای دروس، روش های آموزشی، میزان تاثیر ویژگی های روانشناختی بر کار آفرینی، میزان تاثیر ویژگی های جمعیت شناسی بر کار آفرینی آنها و میزان تاثیر ویژگی های محیطی بر کار آفرینی آنها به ترتیب ۰/۹، ۰/۷، ۰/۸، ۰/۹، ۰/۷، ۰/۹ و ۰/۹ بدست آمد. از نتایج حاصله بر لزوم توانایی علمی و عملی اساتید، توجه به آموزشهای عملی در آموزش، توجه به ویژگی های روان شناختی خصوصاً خلاقیت و مسئولیت پذیری و مشارکت در تصمیم گیری و همچنین لزوم تعامل و ارتباط بین عوامل آموزشی، فردی و محیطی در راستای تبدیل نظام آموزش عالی کشاورزی به یک نظام آموزش کار آفرین تأکید شد.

ژوئیه گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال بین المللی علوم انسانی

واژگان کلیدی: آموزش عالی کار آفرین، دانش آموختگان، دانشگاه رامین

مقدمه

اکثر کشورهای دنیا، با مسائل و مشکلات اشتغال درگیرند ولی تعدد عوامل مشکل آفرین و ناشناخته بودن برخی از آنها در کشورهای جهان سوم موجب پیچیده شدن موضوع شده است. در این میان نظام آموزش عالی کشور یکی از ارکان آموزش و پرورش نیروهای متخصص در کشورهای در حال توسعه به خصوص ایران است که با توجه به تحقیقات و بررسی های انجام شده در زمینه ارزیابی نظام آموزشی می توان اعلام کرد که بنا به دلایل متعدد از جمله دستیابی به هدف تربیت نیروی انسانی متخصص و کارآمد و ایجاد اشتغال برای این نیروها، در سطح جامعه متحقق نشده است (دهقان و همکاران، ۱۳۸۴).

بنابراین کار آفرینی را باید یکی از ضروریات هزاره جدید دانست. عصری که به جامعه اطلاعاتی و همگانی جهانی شدن موسوم است و در بردارنده پیامدهای مهمی همچون فراگیری فناوری های نوظهور و تغییرات و تحولات شتابناک در عرصه مبادلات بشری و رقابت شدید و بی رحمانه در عالم کسب و کار است. در چنین فضایی، کار آفرینی به مثابه عامل رشد، توسعه و نیز یکی از شاخص های تأثیرگذار در چشم انداز مطلوب هر جامعه ای یاد می شود که این خود بر تأثیرات عمیق و گسترده آن در به چالش کشیدن انسان عصر مدرن دلالت دارد (کلارک، ۲۰۰۷).

همچنانکه شاهد این هستیم که در شرایط کنونی توسعه اقتصادی اجتماعی کشور که دولت ایران با مسائل و نارسایی‌هایی مهمی نظیر فرار مغزها، عدم توانایی بخش دولتی در استخدام بیشتر دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها و در نتیجه افزایش نرخ بیکاری در میان دانش‌آموختگان آموزش عالی، کاهش سرمایه‌گذاری دولت به خاطر سیاست کوچک‌سازی و افزایش مشارکت بخش خصوصی در توسعه اقتصادی کشور، عدم تحرک و رشد اقتصادی کافی، حرکت به سوی آزاد سازی اقتصاد و دگرگونی در بازار کار روبرو است، آموزش و پرورش کارآفرینان بالقوه و بالفعل از اهمیت مضاعفی برخوردار است (کاراد، ۱۳۸۰).

توجه به فرآیند کارآفرینی در دانشگاه تا بدان جاست که سازمان علمی آموزشی ملل متحد^۱ در چشم‌انداز آموزش عالی برای قرن بیست و یکم، دانشگاه‌های نوین را اینگونه تعریف نموده است: جایگاهی که در آن مهارت‌های کارآفرینی به منظور تسهیل قابلیت‌های دانش‌آموختگان و برای تبدیل شدن به ایجاد کنندگان کار، توسعه می‌یابد (یونسکو، ۲۰۰۳). برای برنامه‌ریزی و ترویج فرهنگ کارآفرینی در دانشگاه و تربیت افراد کارآفرین برای آینده، توجه به برخی توانایی‌ها، مهارت‌ها و ویژگی‌های دو سویه نظام آموزش عالی و دانشجویان امری اجتناب‌ناپذیر است. برای تحقق اهداف کارآفرینی در دانشگاه نیز باید به این نکته دقت نمود، که چنانچه افراد تحت آموزش، با اهداف، محتوا و روش‌های تدریس، با هم هماهنگ شوند، بهره‌ بیشتری از تلاش‌های آموزشی حاصل می‌شود (بلاک و استامپ^۲، ۱۹۹۲). به بیانی دیگر دانشگاه‌ها به عنوان یکی از نهادهای پیشرو در جامعه نمی‌تواند صرفاً در شمایل مؤسسات آکادمیک ظاهر شوند. در عوض از آنها انتظار می‌رود که نقش مهمی را در فرآیند توسعه عهده‌دار شوند و این مهم تجلی نمی‌گردد مگر در کارآفرین کردن دانشگاه‌ها. دانشگاه کارآفرین شکاف بین تحقیق و توسعه را پر می‌کند و با ارایه منابع لازم به جامعه جهت توسعه و نیز با ایجاد هم‌افزایی، ترویج یادگیری و تغییر سریع، رقابت در عرصه بین‌المللی را افزایش می‌دهد (کیاکجوری و رودگر نژاد، ۱۳۸۶). دانشگاه کارآفرین انتقال بین‌المللی تکنولوژی و فن‌آوری و دانش را نیز تسریع و تسهیل می‌کند. در واقع، انتقال بین‌المللی تکنولوژی به دلیل احتراز از دوباره‌کاری‌های تحقیقاتی به عنوان یک رهیافت مؤثر برای جایگزینی تولید دانش مورد نظر در سطح ملی کشورها مورد توجه قرار می‌گیرد (دالتون و دیگران^۳، ۱۹۹۹). نتایج برخی از این مطالعات نشان می‌دهد که سطوح بالای آموزش عالی، تأثیر زیادی در کارکرد و کارایی یک مؤسسه کارآفرین دارد (پیک و مارشال^۴، ۲۰۰۶). به عنوان نمونه گیپ^۵، ۱۹۹۰ اعتقاد دارد، آموزش‌های کارآفرینی به دنبال بهبود و انگیزش در گرایش افراد همچون فرصت‌جویی، ابتکار، مخاطره‌پذیری و... هستند. صمدآقایی^۶، ۱۳۷۷ معتقد است یکی از ویژگی‌های افراد کارآفرین داشتن قاطعیت در کار است. یعنی در پی‌گیری کار تا حصول نتیجه نهایی دست از کار نمی‌کشند. هیچوقت در کارهایشان امروز و فردا نمی‌کنند، به سرعت تصمیم‌گیری می‌کنند و سرعت عمل کلید موفقیتشان است.

از سوی دیگر شیوه‌ها و روش‌های آموزشی که مبتنی بر نیازهای آموزشی کارآفرینی دانشجویان باشد، وجود یک رهیافت علمی مناسب در زمینه ترویج کارآفرینی، قبول این آموزش‌ها توسط دانشجویان و... از جمله مواردی هستند که در اثر بخشی دوره‌های آموزشی کارآفرینی تأثیرگذار می‌باشد. در حالی که باور تعدادی از محققان این است که معلمان و مشاوران دانشگاه‌ها دارای روح کارآفرینانه نیستند زیرا در یک نظام بسیار سازمان‌یافته مشغول فعالیت هستند (میلر^۷، ۱۹۸۳). کنت، ۱۹۹۰ نیز معتقد است که مدرس نقش اساسی و کلیدی در آموزش کارآفرینی ایفا می‌کند. از دیدگاه وی، مدرس آموزش کارآفرینی بایستی از لحاظ روش‌های تدریس کاملاً انعطاف‌پذیر باشد. هاینس^۸، ۱۹۹۶ نیز معتقد است جامعه جدید از نظر نیروی انسانی به افرادی نیاز دارد که علاوه بر داشتن تخصص لازم، با دارا بودن روحیه‌ای انعطاف‌پذیر و مشارکت‌جویانه در پذیرش مسئولیت‌های متنوع پیشقدم و به‌طور پیوسته در فرآیند آموزش مادام‌العمر در بهبود توانایی‌های خود کوشا باشند. در چنین شرایطی، که به دلیل تغییرات سریع تکنولوژی و تحولات اقتصادی، پیش‌بینی تغییرات بازار کار وجود ندارد، ضرورت هماهنگی مستمر بین آموزش به‌طور کلی و بازار کار بیش از پیش محسوس است.

- 1- UNESCO
- 2- Block & Stump
- 3- Dalton et al
- 4- Peak & Marshall
- 5- Gibb
- 6- Miller
- 7- Hynes

در همین راستا عزیزی و حسینی، ۱۳۸۶ بکارگیری روش های توسعه آموزش کارآفرینی در مراکز آموزش عالی کشاورزی را در افزایش مهارت های کارآفرینی در میان دانشجویان رشته های کشاورزی مؤثر برشمردند و در این جهت انطباق محتوای برنامه آموزشی با نیاز بازار کار و تناسب سرفصل آموزش عالی دروس با مقوله کارآفرینی را مورد تأکید قرار دادند.

کلیت^۱ (۲۰۰۱) در پژوهشی ویژگی های زیر را برای یک دانشگاه کارآفرین لازم می داند:

- برقراری رابطه نزدیک با متخصصان امر تولید برای مشارکت آنها در تدوین محتوای آموزشی
  - شناسایی و بکارگیری روش های مؤثر آموزشی
  - برنامه ریزی آموزشی مطابق با نیاز جامعه و بازار کار.
- این در حالی است که چمبرز^۲، ۲۰۰۲ در تحقیقات خود پیرامون تبدیل یک دانشگاه سنتی به یک دانشگاه کارآفرین راهکارهای زیر را پیشنهاد داده است:

- برگزاری دوره های آموزشی کارآفرینی برای گروه های مختلف (اعضای هیأت علمی، مدیران، دانشجویان)
  - بازنگری در برنامه ها و محتوای درسی
  - تشویق و حمایت از طرح های خلاقانه دانشجویان و کادر علمی
  - ارتباط مستمر با دستگاه های اجرایی و مرتبط با رشته
  - تأسیس مراکز رشد فناوری در دانشگاه ها
- در حقیقت کارآفرینان نقش کلیدی در توسعه اقتصادی و تحولات اجتماعی هر جامعه دارند، کارآفرینان به عنوان عناصر اصلی در تسریع توسعه کشورهای در حال توسعه و در تجدید حیات و استمرار توسعه کشورهای صنعتی مورد توجه و مطالعه بوده اند (قوامی و لطفی پور، ۱۳۸۷).

اهداف تحقیق

هدف اصلی

هدف اصلی این تحقیق اولویت بندی دیدگاه دانش آموختگان در خصوص مؤلفه های نظام آموزش عالی کشاورزی کارآفرین می باشد.

اهداف اختصاصی

- (۱) بررسی ویژگی های فردی و حرفه ای پاسخگویان
- (۲) شناسایی دیدگاه دانش آموختگان در خصوص مؤلفه های آموزشی نظام آموزش عالی کشاورزی کارآفرین
- (۳) اولویت بندی دیدگاه دانش آموختگان در خصوص مؤلفه های نظام آموزش عالی کشاورزی کارآفرین

سؤال تحقیق

- (۱) عوامل مؤثر بر کارآفرین شدن نظام آموزش عالی کشاورزی کدامند؟
- (۲) از دیدگاه دانش آموختگان کدام مولفه ها نقش موثرتری در کارآفرین شدن نظام آموزش عالی دارند؟

روش پژوهش

روش مورد استفاده در این تحقیقات از لحاظ نوع و ماهیت تحقیق، از نوع کاربردی^۳ است چون نتایج حاصل از آن قابل بکارگیری در شرایط واقعی نظام آموزش عالی کشاورزی می باشد، از نظر گردآوری داده ها و کنترل متغیرها، از نوع توصیفی^۴ و همبستگی^۵ است. جامعه آماری این تحقیق دانش آموختگان دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان طی سال های ۱۳۸۷-۱۳۸۴ می باشد که تعداد آنها به شرح جدول (۱) می باشد. نمونه آماری با استفاده از جدول مورگان به تعداد ۲۴۲ تعیین گردید. روش نمونه گیری طبقاتی تصادفی متناسب با حجم طبقه بود.

- 1- Cliatt
- 2- Chambers
- 3- Applied
- 4- Descriptive.
- 5- Correlation

جدول ۱- حجم جامعه و نمونه پژوهش

رشته تحصیلی	تعداد دانش آموختگان	درصد جامعه	حجم نمونه
ترویج و آموزش کشاورزی	۱۱۰	۱۶/۹۲۳	۴۰
مکانیزاسیون و ماشین های کشاورزی	۱۴۰	۲۱/۵۳	۵۱
زراعت	۱۵۰	۲۳/۰۷	۵۵
علوم دام	۱۴۰	۲۱/۵۳	۵۱
صنایع غذایی	۶۵	۱۰	۲۵
خاک شناسی	۴۵	۶/۹۲	۲۰
جمع	۶۶۰	۱۰۰	۲۴۲

روش جمع آوری اطلاعات با توجه به مراحل مختلف اجرای آن، از دو روش برای گردآوری داده ها استفاده شده است

۱. مطالعه اسناد و کتابخانه ای

۲. مطالعه میدانی

ابزار جمع آوری اطلاعات در این پژوهش، پرسشنامه بوده است. محتوای فنی و ظاهری پرسشنامه این پژوهش، با استفاده از نظرات برخی از متخصصان در دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان تأیید گردیده و همچنین از طریق مقایسه آن با موارد مشابه اعتبار آن به اثبات رسیده است. برای به دست آوردن و اثبات پایایی پرسشنامه این پژوهش، ۳۶ پرسشنامه تکمیل شده با استفاده از نرم افزار spss از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شده است. مقادیر ضریب آلفا در جدول زیر نشان می دهد که اعتبار پرسشنامه برای انجام تحقیق قابل قبول می باشد.

جدول ۲- پایایی پژوهش

متغیر	ضریب آلفای کرونباخ
دیدگاه دانش آموختگان در خصوص قابلیت اعضای هیأت علمی	۰/۹
دیدگاه دانش آموختگان در خصوص محتوی دروس	۰/۷
دیدگاه دانش آموختگان در خصوص روش های آموزشی	۰/۹
دیدگاه دانش آموختگان در خصوص میزان تأثیر ویژگی های روان شناختی بر کارآفرینی آنها	۰/۸
دیدگاه دانش آموختگان در خصوص میزان تأثیر ویژگی های جمعیت شناسی بر کارآفرینی آنها	۰/۷
دیدگاه دانش آموختگان در خصوص میزان تأثیر ویژگی های محیطی بر کارآفرینی آنها	۰/۸

اطلاعات بدست آمده پس از تکمیل پرسشنامه ها، کدگذاری شده و با استفاده از نرم افزار آماری spss نسخه ۱۶ مورد تجزیه قرار گرفت. تجزیه و تحلیل اطلاعات این پژوهش طی دو مرحله و با استفاده از روش های آماری توصیفی و آمار استنباطی انجام شد.

جدول ۳- ویژگی های فردی پاسخگویان

درصد	فراوانی		
۵۴	۱۳۰	مرد	جنسیت
۴۶	۱۱۲	زن	
۴۰/۱	۹۷	۲۶ به پایین	سن
۳۳/۵	۸۱	۲۶-۲۸	
۲۰/۲	۴۹	۲۸-۳۰	
۶/۲	۱۵	۳۰ به بالا	
۱۶/۵	۴۰	ترویج و آموزش کشاورزی	رشته تحصیلی
۲۱/۱	۵۱	مکانیزاسیون و ماشین های کشاورزی	
۲۲/۷	۵۵	زراعت	
۲۲/۱	۵۱	علوم دام	
۱۰/۳	۲۵	صنایع غذایی	
۸/۳	۲۰	خاک شناسی	
۱۶/۱	۳۹	سال ۱۳۸۴	سال دانش آموختگی
۲۳/۶	۵۷	سال ۱۳۸۵	
۲۶/۰	۶۳	سال ۱۳۸۶	
۳۴/۳	۸۳	سال ۱۳۸۷	

همان طور که در جدول ۳ مشاهده می گردد ۵۴ درصد (۱۳۰ نفر) از دانش آموختگان مرد و ۴۶ درصد (۱۱۲ نفر) زن بوده اند. همچنین میانگین سنی گزارش شده دانش آموختگان ۲۷/۴ سال است. کمترین سن ۲۴ سال و بیشترین سنی که دانش آموختگان دارند ۳۶ سال است. جدول مربوط به توزیع دانش آموختگان بر حسب رشته تحصیلی نیز نشان داد بیشترین فراوانی ۵۵ نفر (۲۲/۷ درصد) مربوط به رشته زراعت و اصلاح نباتات و کمترین فراوانی مربوط به رشته خاکشناسی با فراوانی ۲۰ نفر (۸/۳ درصد) است. همچنین توزیع فراوانی دانش آموختگان بر اساس سال دانش آموختگی نشان داد بیشترین فراوانی مربوط به دانش آموختگان سال ۱۳۸۷ (۸۲ نفر، ۳۹/۹ درصد) و کمترین فراوانی مربوط به سال ۱۳۸۴ (۳۹ نفر، ۱۶/۱ درصد) می باشد.

۴- اولویت بندی دیدگاه دانش آموختگان در خصوص مؤلفه های نظام آموزش عالی کشاورزی کارآفرین

در این بخش گویه های مربوط به متغیرهای تحقیق اولویت بندی شده اند، که شامل: دیدگاه دانش آموختگان در خصوص قابلیت اعضای هیأت علمی، دیدگاه دانش آموختگان در خصوص محتوی دروس، دیدگاه دانش آموختگان در خصوص روش های آموزشی، دیدگاه دانش آموختگان در خصوص میزان تأثیر ویژگی های روان شناختی بر ویژگی های کارآفرینی آنها، دیدگاه دانش آموختگان در خصوص میزان تأثیر ویژگی های جمعیت شناسی بر ویژگی های کارآفرینی آنها، دیدگاه دانش آموختگان

خصوص میزان تأثیر ویژگی‌های محیطی بر ویژگی‌های کارآفرینی آنها، می‌باشد. برای گویه‌ها از عدد ۱ تا ۱۱ طیف در نظر گرفته شده است. عدد ۱ کمترین اهمیت و عدد ۱۱ بالاترین اهمیت را دارا می‌باشد.

۴-۱- اولویت بندی دیدگاه دانش آموختگان در خصوص قابلیت اعضای هیأت علمی

دیدگاه دانش آموختگان در خصوص قابلیت اعضای هیأت علمی

اولویت بندی	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	شاخص
۱	۰/۲۸۱	۲/۳۰	۷/۲۱۹	میزان آشنایی به منابع و مراجع علمی متنوع
۲	۰/۲۹۰	۰۲/۱۹	۷/۵۳۷	توان علمی اساتید در رابطه با موضوع درسی
۳	۰/۲۹۹	۲/۲۴۸	۷/۵۰۰	داشتن توان و مهارت عملی در زمینه موضوع درسی
۴	۰/۳۱۳	۲/۲۶	۷/۳۲۲	توانایی کار با رایانه و بهره گیری از اینترنت در آموزش
۵	۱/۳۱۴	۲/۲۹	۷/۳۲	ایجاد علاقه و رغبت در دانشجویان جهت تحقیق و مطالعه

مطابق یافته های جدول ۴-۱ از میان گویه‌هایی که برای سنجش دیدگاه دانش آموختگان در خصوص قابلیت اعضای هیأت علمی مورد بررسی قرار گرفته‌اند، گویه‌های میزان آشنایی به منابع و مراجع علمی متنوع، توان علمی اساتید در رابطه با موضوع درسی و داشتن توان و مهارت عملی در زمینه موضوع درسی در اولویت اول تا سوم قرار گرفته‌اند و گویه های توانایی کار با رایانه و بهره گیری از اینترنت در آموزش و ایجاد علاقه و رغبت در دانشجویان جهت مطالعه و تحقیق اولویت های آخر را به خود اختصاص دادند. این نتایج تا حدودی با یافته های خسروی پور (۱۳۸۷)، محمدزاده نصرآبادی (۱۳۸۳) هم خوانی دارد.

۴-۲- اولویت بندی دیدگاه دانش آموختگان در خصوص محتوی دروس دانشگاهی ارائه شده در دانشگاه

دیدگاه دانش آموختگان در خصوص محتوی دروس

اولویت بندی	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	شاخص
۱	۰/۲۹۸	۲/۲۳۲	۷/۴۷۱	انطباق با پیشرفت علمی و تکنولوژی (به روز بودن)
۲	۰/۳۰۲	۲/۳۲۶	۷/۶۸۶	متناسب بودن محتوی درسی با شغل و نیازهای بازارکار
۳	۰/۳۱۳	۲/۲۱۰	۷/۰۴۹	انعطاف پذیر و مبتنی بر تحولات فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی
۴	۰/۳۲۸	۲/۳۹۹	۷/۳۱۴	تأکید بر مباحث مدیریت و بازاریابی
۵	۰/۳۳۰	۲/۴۷۱	۷/۴۷۵	تأکید و توجه بیشتر به مطالب کاربردی

همانطور که یافته های جدول ۴-۲ نشان می دهد از بین گویه های که برای سنجش دیدگاه دانش آموختگان در خصوص محتوی دروس مورد بررسی قرار گرفته اند، گویه های انطباق با پیشرفت علمی و تکنولوژی (به روز بودن) متناسب بودن محتوی درسی با شغل و نیازهای بازار کار و انعطاف پذیر و مبتنی بر تحولات فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی در اولویت اول تا سوم قرار گرفته اند و گویه های تأکید بر مباحث مدیریت و بازاریابی تأکید و توجه بیشتر به مطالب کاربردی اولویت های آخر را دارا می باشند. این نتایج تا حدودی با یافته های خسروی پور (۱۳۸۷)، عزیزی (۱۳۸۵)، Chambers (۲۰۰۲) و Lauglo (۱۹۹۰) همخوانی دارد.

۴-۳- اولویت بندی دیدگاه دانش آموختگان در خصوص روش های آموزشی

دیدگاه دانش آموختگان در خصوص روش های آموزشی

اولویت بندی	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	شاخص
۱	۰/۳۱۳	۲/۱۹۲	۶/۹۸۷	شرکت دادن دانشجویان در مباحث درسی و استفاده از نظرات آنها
۲	۰/۳۳۸	۲/۳۷۵	۶/۶۶۱	استفاده از روش های متناسب با توانایی های دانشجویان
۳	۰/۳۵۶	۲/۳۷۱۱	۷/۰۱۲۴	نمایش فیلم و اسلاید و برگزاری کارگاه های آموزشی در آزمایشگاه و مزرعه
۴	۰/۳۶۲۳	۲/۶۴۱۶	۷/۲۸۹۳	انجام پروژه های عملی پیرامون ایجاد کسب و کارهای جدید در حین تحصیل
۵	۰/۳۷۰۵	۲/۵۶۴۹۳	۶/۹۳۱۵	استفاده از روش های نوین تدریس به جای روش های سنتی

مطابق یافته های جدول ۴-۳ از بین گویه هایی که برای سنجش دیدگاه دانش آموختگان در خصوص روش های آموزشی مورد بررسی قرار گرفته اند، گویه های شرکت دادن دانشجویان در مباحث درسی و استفاده از نظرات آنها، استفاده از روش های متناسب با توانایی های دانشجویان و نمایش فیلم و اسلاید و برگزاری کارگاه های آموزشی در آزمایشگاه و مزرعه در اولویت اول تا سوم قرار گرفته اند و گویه های انجام پروژه های عملی پیرامون ایجاد کسب و کارهای جدید در حین تحصیل و استفاده از روش های نوین تدریس به جای روش های سنتی اولویت های آخر را دارا می باشند. این نتایج تا حدودی با یافته های Aldrich (۲۰۰۴) و Cliatt (۲۰۰۱) همخوانی دارد.

۴-۴- اولویت بندی دیدگاه دانش آموختگان در خصوص میزان تأثیر ویژگی های روان شناختی برویژگی های کارآفرینی آنها

دیدگاه دانش آموختگان در خصوص میزان تأثیر ویژگی های روان شناختی برویژگی های کارآفرینی آنها

اولویت بندی	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	شاخص
۱	۰/۲۱۱۴	۱/۷۳۴۵	۸/۲۰۲۵	نیاز به موفقیت
۲	۰/۲۱۸۷	۱/۸۰۰۲	۸/۲۳۱۴	خلاقیت
۳	۰/۲۱۹۶	۱/۸۲۷۰۷	۸/۳۱۸۲	مسئولیت پذیری
۴	۰/۲۲۶۰	۱/۸۲۴۹	۸/۰۷۴۴	قابل اعتماد بودن
۵	۰/۲۴۷۸	۱/۹۳۰۵	۷/۷۸۹۳	خوداتکایی یا کنترل درونی

یافته ها طبق آنچه در جدول ۴-۴ مشاهده می گردد نشان داد از بین گویه‌هایی که برای سنجش دیدگاه دانش‌آموختگان در خصوص میزان تأثیر ویژگی‌های روان‌شناختی بر ویژگی‌های کارآفرینی آنها مورد بررسی قرار گرفته‌اند، گویه‌های نیاز به موفقیت، خلاقیت و مسئولیت‌پذیری در اولویت اول تا سوم قرار گرفته‌اند و گویه‌های قابل اعتماد بودن و خودتکایی یا کنترل درونی اولویت‌های آخر را دارا می‌باشند. این نتایج با یافته‌های خسروی پور (۱۳۸۷) و James (۲۰۰۵) مطابقت دارد.

۴-۵- اولویت‌بندی دیدگاه دانش‌آموختگان در خصوص میزان تأثیر ویژگی‌های جمعیت‌شناسی بر ویژگی‌های کارآفرینی آنها

دیدگاه دانش‌آموختگان در خصوص میزان تأثیر ویژگی‌های جمعیت‌شناسی بر ویژگی‌های کارآفرینی آنها

اولویت بندی	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	شاخص
۱	۰/۲۹۵۵	۲/۰۷۰۳	۷/۰۰۴۱	جایگاه اجتماعی فرد
۲	۰/۳۰۱۵	۲/۲۰۲۷	۷/۳۰۵۸	محیط مناسب در فرآیند رشد شخصی
۳	۰/۳۱۰۳	۲/۳۱۳۵	۷/۴۵۴۵	امکانات مالی خانواده
۴	۰/۳۱۱۷۸	۲/۲۷۱۳	۷/۲۸۵۱	سرمشق گرفتن از فرد کارآفرین
۵	۰/۳۲۹۵	۲/۳۸۳۴	۷/۲۳۱۴	تجربیات کاری والدین

مطابق یافته‌های جدول ۴-۵ از بین گویه‌هایی که برای سنجش دیدگاه دانش‌آموختگان در خصوص میزان تأثیر ویژگی‌های جمعیت‌شناسی بر ویژگی‌های کارآفرینی آنها مورد بررسی قرار گرفته‌اند، گویه‌های جایگاه اجتماعی فرد، محیط مناسب در فرآیند رشد شخصی، امکانات مالی خانواده در اولویت اول تا سوم بودند و گویه‌های سرمشق گرفتن از فرد کارآفرین و تجربیات کاری والدین اولویت‌های آخر را دارا می‌باشند. برخی از این یافته‌ها تا حدودی با نتایج تحقیقات جعفرزاده (۱۳۸۳)، خسروی پور (۱۳۸۷) و Hisrich (۲۰۰۵) هم خوانی دارد.

۴-۶- اولویت‌بندی دیدگاه دانش‌آموختگان در خصوص مهمترین ویژگی‌های محیطی مؤثر بر ویژگی‌های کارآفرینی آنها

دیدگاه دانش‌آموختگان در خصوص میزان تأثیر ویژگی‌های محیطی مؤثر بر ویژگی‌های کارآفرینی آنها

اولویت بندی	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	شاخص
۱	۰/۲۱۹۴	۱/۷۸۹۰	۸/۱۵۲۹	امنیت اجتماعی
۲	۰/۲۲۶۸	۱/۸۱۱۶	۷/۹۸۷۶	مشارکت در تصمیم‌گیری
۳	۰/۲۴۵۱	۱/۹۱۴۴	۸۰۹۹۷	قوانین مالیاتی و اقتصادی
۴	۰/۲۵۴۴	۱/۹۶۹۲	۷/۷۳۹۷	قوانین تجاری
۵	۰/۲۵۸۳	۲/۰۲۲۷	۷/۸۳۰۶	گرایش به کارآفرینی

مطابق یافته های جدول ۴-۶ از بین گویه‌هایی که برای سنجش دیدگاه دانش‌آموختگان در خصوص میزان تأثیر ویژگی‌های محیطی بر ویژگی‌های کارآفرینی آنها مورد بررسی قرار گرفته‌اند، گویه‌های امنیت اجتماعی، مشارکت در تصمیم‌گیری و قوانین مالیاتی و اقتصادی در اولویت اول تا سوم بودند و گویه‌های قوانین تجاری و میزان گرایش به کارآفرینی اولویت‌های آخر را دارند. برخی از نتایج فوق با یافته‌های مطالعات Bridge (۲۰۰۳) و Morris (۱۹۹۹) هم خوانی دارد.

نتیجه‌گیری

بر اساس نتایج بدست آمده عوامل مؤثر بر دیدگاه دانش‌آموختگان در خصوص نظام آموزش عالی کشاورزی کارآفرین شامل عوامل آموزشی، عوامل فردی و عوامل محیطی است. عوامل آموزشی از قابلیت اعضای هیأت علمی، محتوی دروس، روش‌های آموزشی، فراگیر (دانشجویان) و عوامل فردی از مؤلفه‌های سوابق فردی، ویژگی‌های روان‌شناختی، ویژگی‌های جمعیت‌شناسی، علاقه‌مندی و ایجاد انگیزه و عوامل محیطی نیز از مؤلفه‌های عوامل اجتماعی، عوامل فناوری، عوامل فرهنگی، عوامل اقتصادی تشکیل شده‌اند. از آنجا که مطابق دیدگاه‌ها و مطالعات انجام شده مؤلفه‌های آموزشی همچنان که با یکدیگر در ارتباط درونی تنگاتنگ و دو جانبه بوده قویاً تحت تأثیر عوامل محیطی و بالعکس و مؤلفه‌های فردی نیز تحت تأثیر عوامل محیطی و بالعکس قرار دارند، تعامل و ارتباط این سه عامل موجب توسعه کارآفرینی در آموزش عالی و در نتیجه کارآفرین شدن دانش‌آموختگان و اشتغال آنها می‌شود. ضمن این که در آموزش‌های عالی کشاورزی دانشجویان در کنار آموزش‌های تخصصی رشته‌ای به جهت کسب روحیه خود اشتغالی و توانمند شدن به منظور اشتغال و راه‌اندازی کسب و کار لازم است در برنامه‌های آموزشی مهارت‌های کارآفرینانه را نیز به طور عملیاتی کسب نمایند که این عوامل نیز خود به عنوان عامل مهم و تأثیرگذار در توسعه کارآفرینی در این نظام باید مورد بررسی قرار گیرد. با توجه به عوامل مذکور و تعامل و تأثیرات بین آنها، مدل اقتضایی زیر جهت برنامه‌ریزی و حرکت در راستای تشکیل یک نظام آموزش عالی کشاورزی کارآفرین با توجه به نتایج حاصله پیشنهاد می‌گردد.

پیشنهادها

- موسسات آموزش عالی کشاورزی بایستی استراتژی‌هایی را جهت برقراری ارتباط به دنیای واقعی کسب‌وکار و سایر سازمان‌ها و نهادهای اثرگذار در فرایند راه‌اندازی و مدیریت کسب‌وکار موفق در بخش کشاورزی و منابع طبیعی طراحی و اجرا نمایند.
- فرهنگ‌سازی در زمینه آشنایی با کارآفرینی و جایگاه و اهمیت آن در جامعه به خصوص برای برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران توسعه آموزش عالی کشاورزی کشور توصیه می‌شود.
- توصیه می‌شود در دوره‌های آموزشی ضمن خدمت آموزش‌گران آموزش عالی کشاورزی مطالب جدید و دانش فنی روز زمینه کارآفرینی و موضوعات درسی به آموزش‌گران آموزش داده شود تا میزان توانمندی آنها برای توسعه ویژگی‌های کارآفرینانه افزایش یابد.
- پیشنهاد می‌شود آموزش‌گران در روش‌های تدریس خود ضمن بهره‌گیری از روش‌های مشارکتی و پروژه‌های عملی در تدریس زمینه لازم را برای راه‌اندازی و مدیریت کسب‌وکار ایجاد نمایند.
- پیشنهاد می‌گردد دست‌اندرکاران تالیف کتب درسی آموزش عالی کشاورزی محتوای دروس را متناسب با اصول کارآفرینی تدوین نمایند تا دانشجویان با اصول، ویژگی‌ها و شرایط لازم برای توسعه ویژگی‌های کارآفرینانه دانش‌آموختگان شوند.
- برگزاری کارگاه‌های آموزشی آشنایی با روش‌های تدریس نوین، آشنایی با مبانی کارآفرینی برای اساتید و دانشجویان توصیه می‌شود.
- بر طراحی و تدوین برنامه‌های آموزشی در جهت تقویت ویژگی‌های روانشناختی دانشجویان تأکید می‌شود.
- در خصوص محتوای آموزشی توصیه می‌شود محتوا با نیازهای بازار کار و جامعه متناسب طراحی و ضمن تأکید بر مطالب کاربردی و عملی در موضوعات درسی به انطباق با پیشرفت‌های علمی و فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی توجه جدی شود.

منابع

۱. جعفرزاده، مرتضی. (۱۳۸۴). طراحی و تبیین الگویی برای پیش بینی کارآفرینی، رساله دکتری در رشته مدیریت، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، شهریور ۱۳۸۴.
۲. خسروی پور، بهمن. (۱۳۸۷). واکاوی مؤلفه های مؤثر بر توسعه کارآفرینی در نظام آموزش علمی و کاربردی کشاورزی در ایران، رساله دکتری رشته ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران؛ کرج.
۳. دهقان، رضا و طالبی، کامبیز (۱۳۸۹). شناسایی راهبردهای نوآوری و تحول در نظام اداری دانشگاه علوم پزشکی با رویکرد مدیریت کارآفرینانه.
۴. سازمان سنجش آموزش کشور (۱۳۸۰). طرح توسعه کارآفرینی در دانشگاه های کشور، (کاراد)، دبیرخانه طرح کاراد.
۵. صمدآقایی، ج. (۱۳۷۷). شناخت بستر سازمانی مناسب برای جذب و رشد کارآفرینان، پایان نامه کارشناسی ارشد، سازمان مدیریت صنعتی.
۶. عزیزی، ب و س.م. حسینی (۱۳۸۴). بررسی عوامل مؤثر در توسعه روحیه و مهارت های کارآفرینی در میان دانشجویان دانشکده کشاورزی کرج، پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.
۷. قوامی و م لطفی پور. ۷۷۳۱. بررسی عوامل مؤثر بر انتخاب کارآفرینی در مقایسه با اشتغال دستمزدی دانش‌آموختگان: مطالعه موردی دانشگاه فردوسی مشهد. مجله علمی و پژوهشی دانش و توسعه؛ سال پانزدهم، شماره ۱۳ پاییز.
۸. کیاکجوری، کریم، رودگر نژاد، فروغ (۱۳۸۶). دانشگاه کارآفرین و توسعه، مجموعه مقالات سومین همایش دوسالانه اشتغال و نظام آموزش عالی، تهران، دانشگاه تربیت مدرس.
- 9-Aldrich, H.E. (2004). The pervasive of Family on Entrepreneurship:towarda family Embeddedness prespective. Jornal of Business Venturing.
- 10-Bridge,S. (2003). Understanding Entreprise, Entrepreneurship and Small Business. Palgrave Macmillam, USA.
- 11-Block, Z & stumpe, s. (1992). Enterpreneurship education research: experience and challenge . The state of the art of Enterpreneurship, Boston , PWS_KENT.
- 12-Cliatt, Katherin. H. (2001). Effective core pesign and Assesment For Enterpreneurship Business Education Forum.
- 13-Clark, B. R. ۱993; "The Entrepreneurship University Demand and Response: Theory and Practice"; Tertiary Education Management, Vol. ۱۱, Spring.
- 14-Clark, B. R. ۱993.; "The Entrepreneurship University Demand and Response: Theory and Practice"; Tertiary Education Management, Vol. ۱۱. , Spring.
- 15-Chambers,R. (2002).Human capital for Entrepreneurship in higher education, London. Edgar.
- 16-Dalton, D. et al. (1999).Globalization industrial research and development . US Department of commerce , office of technology policy, technology administration.
- 17-Gibb ,A. 7031. Enterprise Culture – Its Meaning and Implications for Education and Training. Journal of European Industrial Training ,Vol. 77, No. ۱ ,P 73.
- 18-Hisrich,R.D. (2005). Entreprneurship. Sikth Eddition, News York: MCGrow Hill.
- 19-Hynes, b. (1996).Enterpreneurship education and training : Introducing Enterpreneurship into non-business disciplines . journal of European industrial training , vol 2 , n.
- 20-James,T. (2005). Encyclopedia of technical Education. Anmol publication pv. Ltd,New Delhi.
- 21-Kent, J.A (1990). Enterpreneurship and intellectual trajectory of American Enterpreneurship education . journal of business venturing 18 (2).
- 22-Lauglo, G.& Lillis. (1990). Vocational Education: An International perspective: oxford, pergamon press.
- 23-Morris,M.H &Lewis,P.S.. (1999). The determinats of Enterpreneurial ActivityImplication For Marketing European Journal of Marketing. Vol,29.
- 24-Peak &Marshall (2006). The implementation of an Enterpreneurship development strategy in canada: The case of the Atlantic Region . Paris:OECD.
- 25-UNESCO (2003). World declaration on higher education for the 21st century : vision and action.